

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibus

De Deo Effectore, Creaturarvm Omnium Tractatus II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

Cap. I. Vtrûm anima sit forma, seu actus primus substantialis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

LIBER PRIMVS DE SVBSTANTIA, ESSENTIA, ET INFORMA TIONE ANIMÆ RATIO nalis.

CAPVT I.

*Vtrum anima sit forma, seu actus primus
substantialis.*

Priusquam tractemus, quid in re ipsa anima sit, quid nominis anima rationalis explicare oportet, vt simul quaestiones resolutionem, an sit anima, tanquam per se notum supponere possimus. Igitur nomine animae rationalis proprie significamus principium illud intelligendi, & discurrendi, quod in nobis experimur. Abstrahendo enim nunc a modo, quo tale principium nostrum corpus afficit, vel informat: euident nobis est, intra nos ipsos aliquid inuisibile esse, quod est principium intelligendi, & volendi, quidquid illud sit. Nam videmus in corpore mortuo totam hanc corporis molem manere, & principium intelligendi ab illo recedere, quod esse non posset, nisi principium illud aliquid esset distinctum à corpore, & intra corpus ipsum existens. Quo argumento etiam in animalibus euident sit, esse in ipsis aliquid distinctum à mole corporis, quod ipsis est sentiendi principium quod animam sentientem appellamus. Idemque est euident de homine: licet non sit euident an in homine idem sit principium intelligendi, & sentiendi, quod postea videbimus. Nunc autem supponimus, illud quod in nobis est intelligendi principium, nomine animae rationalis significari, & ita manet perfunctorie explicata illius nominis ratio. Relinquitur etiam vt experientia euidenti notum, animam rationalem esse. Quamuis non sit ita notum, qualis modus, vel ratio animae in illam conueniat: hoc enim ad quid rei intelligentiam pertinet. His ergo suppositis, quaestio, *Quid anima rationalis sit*, diligentius tractanda est, quoniam basis est, & fundamentum, in suo genere, totius Catholicae fidei, ac subinde totius Theologiae: imò etiam totius vitae Christianae. Quia nemo potest temporalem vitam probe instituire, nisi qui eternam cognouerit: qui autem se habere immortalem animam sibi persuaserit, facile intelliget ea bona, quae aeterna sunt, omni studio esse quaerenda. Non potest autem aeternitas animae cognosci, nisi prius, quid sit anima ipsa, intelligatur: & ideo essentiam animae explicando, plura eius attributa, quae vel ab illa non distinguuntur, vel solum per negationes quasdam substantiam eius nobis declarant, explicabimus.

Quoniam praeter rationalem animam, alij sunt animarum gradus: non possumus, quid sit rationalis anima exponere: nisi prius genericam animae rationem & essentiam explicemus. Quam adducitur rem tractauit Aristoteles libr. 2. de anima, cap. 1. & ex Aristotele. 2. Vbi duas animae definitiones tradidit: vna est, *Anima est actus primus substantialis corporis physici organi potentia vitam habentis*. Alia est, *Anima est id, quo viuimus, sentimus, loco mouemur, & intelligimus*. De quibus definitionibus, & de ostensione, seu demonstratione vnius per aliam, quam etiam Arist. in d. cap. 2. tradit, expostores ibi, & alij Philosophi multa disputant: sed quae huic loco necessaria sunt breuiter possunt expediri. Circa priorem ergo definitionem duo explicanda sunt. Primum, an recte constitatur anima sub genere substantialis forma. Secundum, an recte per corpus organicum differentia eius constitutur explicetur.

Vt prius illud declaremus, supponimus in primis ex 1. Physic. ex dictis in 1. tom. Metaphys. disp. 15. sect. 1. Omnes substantias corporeas ex duabus partibus essentialibus constare, materia scilicet, & forma: quarum prior, potentia est, posterior vero est actus eius: quia materia de se indifferens est ad varias formas, & per vnquamque formam definitur, ac determinatur ad existendum in tali supposito, seu completa natura.

Deinde suppono inter substantias corporeas quasdam esse viuentes, alias non viuentes: quae diuisio communi sensu, quasi per se nota, recepta est, ex his, quae sensibus parent. Quamuis in assignanda primaria differentia inter viuientia, & non viuientia, aliqua sit controuersia: sed illam in c. 4. expediemus. Quia in infimo gradu viuientium, qui est vegetabilium, versatur. Nunc autem ab illa controuersia abstrahendo, ex communi Philosophorum etiam doctrina, imò ex omnium hominum sensu, supponimus substantias corporeas viuentes à non viuentibus in hoc distinguui, quod non viuentes per se loquendo, & ex suae naturae institutione, nec ab intrinseco seipsas mouent, nec ad complementum suae perfectionis acquirendum in seipsis operantur: viuientia vero sunt, quae

A 4 hauc

hanc vim se mouendi, ac perficiendi ab intrinseco habent. Quod enim inter substantias corporeas, quædam habeant hanc vim se mouendi, ac perficiendi, experimento constat in plantis, animalibus, & hominibus: quod autem aliæ hac virtute careant, in omnibus inferioribus corporibus notum est. Ex his autem distinctis operandi modis differentiam in gradibus substantialibus talium rerum colligimus, quæ differentia per nomina viuentium, & non viuentium significata est. Quæ doctrina sumpta est ex Platone in *Phædone*, & Arist. 8. *Physic.* & lib. 1. de anima, cap. 2. & lib. 2. cap. 1. & alijs locis paulo post referendis, & ex D. Th. 1. p. quæst. 8. Cum autem hæc viuentia corpora non sint simplicia, sed ex materia, & forma consistunt, certum est, dictam differentiam non à materia prima, quæ communis est omnibus, sed à forma provenire, quia forma, ut diximus, est actus determinans materiam, & principium operationis totius compositi, ut in eodem loco metaphysicè ostensum est. Habent ergo corpora viuentia proprium, ac peculiarem modum formæ substantialis alterius rationis, & ordinis à forma corporis non viuentis.

4
Suppositio 4

Denique supponimus ex usu vocis, & communi etiam consensu, nomine animæ significatam esse illam formam substantialem, quæ viuens corporeum constituit, & componit. Loquimur autem semper de corporalibus viuētibz, quia sunt alia viuentia, quæ sunt spirituales substantiæ, de quibus nunc non est sermo, quia non habent formam informantem: cum nec materiam habeant, ut de Angelis supra diximus, & in Deo excellentiori modo inuenitur. Anima ergo in seipsa nihil aliud est, quam substantialis forma constituens formaliter substantiam corpoream viuentem, seu in aliquo gradu vitæ. Quod non eget alia probatione: nisi quia talis forma datur in rebus, ut declaratum est, & tale nomen ad illam significandam impositum est, ut patet ex usu. Vnde talia viuentia corpora animata vocamus, & quando talem formam amittunt, mortua vocantur, & omnia, quæ non viuunt, appellantur inanimata tanquam anima carentia. Ex quibus tandem constat merito Aristotelem in definitione animæ posuisse, quod sit actus primus substantialis. Nam omnis forma est actus, vel per positum habitudinem ad materiam, quia ipsam determinat, & quasi replet, vel per negationem potentia, utriusque receptiuæ, & substantialis: forma enim non habet hanc potentialitatem, & ita potest dici actus, ut à tali potentia distinguitur: vel etiam quia est tantum actus, & non constat ex potentia & actu, sicut ipsum compositum.

5.
Actum esse
primum du-
plexiter in-
telligi potest.

Quod autem additur, animam esse actum primum, duobus modis potest intelligi. Prior est, ut actus primus distinguatur à secundo, qui est operatio, quem sensum indicat Aristoteles, dum animam comparat scientiæ, & somno, distinguens illam à vigilia, & contemplatione: & ideo communiter ita intelligitur. Quia verò talis actus primus potest esse duplex, vel etiam triplex, ut est forma, potentia, & habitus: ideo per antonomasiam dici potest actus primus ille, qui nullum priorem supponit, & ab omni actu quasi intermedio inter illum primum, & ultimum, qui per antonomasiam dicitur actus secundus, distinguitur. Et hic sensus in requidem verus est nam isto modo anima est actus primus: quia anima, & omnis forma substantialis est actus primus, id est, principalis, & radicalis (ut sic dicam) respectu cuiuscunque alterius principij, quod ad operationem tanquam actus primus comparatur. Hoc tamen magis explicatur per aliam particulam, in qua anima actus primus substantialis esse dicitur. Hæc autem omnia solum explicant genus animæ: nam com-

Vide Diss.
15. Metaph.
sect. 1. n. 5.

munia sunt omni formæ substantiali. Vnde perinde est, ac si diceretur, anima est forma substantialis. Circa hanc verò partem duplex occurrit obiectio. Prior est, quia multi Philosophi senserunt, animam non esse substantiam, sed accidens, vel accidentium harmoniam, seu temperamentum. Ita refert ex Epicuro, & alijs Plutar. lib. 4. de placit. cap. 3. & docuit Galenus lib. de locis affect. cap. 6. Ita enim refert eius sententiam Dignus Thomas in quæst. disp. de anima art. 1. & lib. 2. contr. Gent. cap. 63. quauis idem Gelenus in alijs locis variis sit. Et in eadem sententia fuerunt aliqui doctissimi medici, & antiqui hæretici: ut refert Theodoretus in *Epitome diuin. decret. cap. de homine*. Fundamentum est, quia ex temperamento, & usu rationis pendet & vita, & mors viuentis, & ab eodem in nobis diuersi mores proveniunt: ergo anima nihil est præter qualitatem temperamentum: ac subinde est accidens.

Alter ratio dubitandi est, quia Plato, & nonnulli alij antiqui Philosophi censuerunt animam non esse formam informantem, sed assistentem: at anima assitens non est forma substantialis, sed extrinsecus motor, & quasi auriga, ut Arist. loquitur de anima cœli in lib. 2. de cœlo, cap. 2. & 12. Vbi animam appellat intelligentiam, licet non informantem, sed assistentem illam ponat. Et similiter d. lib. 2. de anima, cap. in fine, huic sententiæ fauet: quatenus ait ex dicta definitione nondum constare, utrum anima sit vera forma, vel tanquam auriga: in quo significat, actum primum in illa definitione non sumi pro actu informante, sed vel pro actu mouendi, vel abstrahendo ab informante, vel assitente. Et ratione potest hoc suaderi: quoniam anima, ut sic, abstrahit ab illis duobus modis actuandi: ergo non potest adequatè anima definiri per actum primum, qui sit propria substantialis forma.

Nihilominus assero de essentia animæ esse, ut sit vera & substantialis forma. Hæc assertio in animæ rationali est de fide certa, ut in sequentibus ostendemus. Illa autem veritate supposita, in cæteris animabus est evidens: & ita veluti inductione quadam probatur assertio. Nam omnis anima est forma substantialis: ergo signum est de ipsius ratione essentiali, & generica id esse. Deinde probatur assertio, refutando singulos relatos errores: & in primis contra priorem præcipuè agendum est generalibus rationibus, quibus probatum est in Metaphysica dari formas substantiales. Nam inquiri, an in equo, v.g. sit aliqua substantia lis forma, necne: hoc posterius dici non potest, alioquin à fortiori idem dicitur de quolibet naturali corpore: quod est contra dogma illud de substantialibus formis. Nec enim reddi potest ratio ob quam corpora non viuentia formis substantialibus in suis speciebus constituentur, & viuentia illis careant, cum perfectiora sint, & quo maiorem organorum, & potentiarum varietatem habent, eo magis vno principio in quo radicentur indigeant. Si ergo in corporibus rerum viuentium nulla est substantialis forma, multo minus erit in non viuentibus: vnde fiet consequenter, ut omnes res corporeæ solum differant in accidentalibus formis, & sola materia sit tota substantia corporum omnium: & quod materia existat, utique sine vlla forma substantiali, & similia multa possunt facile inferri in Philosophia valde incommoda. Et in Theologia sequuntur alij errores de anima hominis, nimirum, quod sine materia existente non possit, quia accidentia, quæ temperamentum componunt, extra subiectum non permanent: & consequenter erit anima hominis entitas materialis, quia in subiecto materiali non inhaeret accidens spirituale, & similia.

Si

Si autem in viventibus datur forma substantialis distincta ab accidentibus, illa perfectio erit anima vniuersaliusque viventis: atque ita omnis anima erit substantialis forma, & hæc erit de essentia eius: nam in entitate substantiali gradus, seu differentia substantiæ non est illi accidentalis, sed essentialis. Probat autem prima illatio. Tum quia præcipua forma vniuersaliusque substantiæ est, à qua omnes facultates, & operationes eiusdem substantiæ pendunt: huiusmodi autem est anima, ut potest ferè experimèto probari: nam recedente anima omnes operationes, & facultates vitales deficiunt. Tum etiam quia corpus viuum, & viuens, est compositum substantiale per se vnum, sed partes ex quibus componitur, essentialiter sunt corpus, & anima: ergo ipsa anima componit vnum per se cum materia: ergo est forma substantialis eius. Tum denique quia anima est primum principium intrinsecum, ac principale operationum vitalium: ergo est forma substantialis ipsius viventis. Et hanc veritatem comprobant omnia, quæ de forma substantiali in genere diximus in citato loco Metaphysicæ. Et quoniam ibi præcipue id docuimus de anima rationali ex illa ad exterius animas argumentum à fortiori sumendo, illa omnia magis confirmabuntur ex his, quæ de informatione animæ rationalis ostendimus. De qua in particulari hanc veritatem probat Augustinus lib. de immortal. animæ, nam habet proprietates, quæ non solum temperamentum quatuor qualitatum, sed etiam omnem materiam superat. De quibus rationibus infra dicturi sumus.

Ad fundamenta ergo prioris erroris respondemus, solum probare temperamentum esse dispositionem necessariam, ut anima in corpus introducatur, vel in eo conferuetur: quod suo modo, & cum proportionem commune est omni formæ substantiali rerum generabilium, & corruptibilium. Vnde sicut in ligno, vel alijs corporibus inanimatis, ex eo, quod per ablationem, vel remissionem qualitatum corrumpantur, non sequitur formam constituentem vnumquodque illorum, esse aliquod accidens, vel compositionem, aut temperamentum plurium accidentium: ita multo minus sequitur, animam esse temperamentum, eo quod per dissolutionem temperamenti, vsque ad certum gradum vita finiatur. Et eodem modo ait D. Thomas 2. contr. Gent. cap. 63. ex eo quod hominum mores ordinariè complexionem sequantur, non sequi complexionem, seu temperamentum esse proprium principium talium operationum, sed sequi disponi materiam talibus affectibus deferuentem: alioqui enim euidenter est, operationes cognoscendi, & amandi esse altioris ordinis, excedereque virtutem primarum qualitatum, ex quibus temperamentum constat. Item in homine est euidenter esse aliud principium altius complexionem, & omni principio alterante corpus, & passionem excitante: nam sæpe passionibus, & motibus suæ complexionem proportionatis per virtutem animæ resistit. Est ergo anima aliquid altius complexionem.

Vnde nihil etiam obstat, quod dissoluto temperamento cessent operationes vitales, & consequenter etiam propria illarum principia: quia etiam temperamentum est necessaria dispositio organi vniuersaliusque vitalis facultatis materialis, ut in ipso conferuari possit. Vnde potius sumitur argumentum, quod sicut potentie vitales, licet sint à temperamento distinctæ, nihilominus amittuntur dissoluto temperamento: ita etiam anima. Nam si illæ facultates vitales non distinguuntur à substantiali forma, ut multi sentiunt, habemus intentum: si verò distinguuntur, ut est probabilius, inde concluditur, esse necessarium ali-

quod principium prius, & principalius, in quo omnes illæ facultates, & operationes illarum radicentur. Tum quia in rebus inanimatis, etiam in ipsis elementis, qualitates, quæ sunt principia proxima naturalium alterationum transeuntium, supponunt substantialem formam, in qua tales proprietates radicentur: ut in d. loco Metaphysicæ probauimus: ergo à fortiori id necessarium est in viventibus, quæ in altiori gradu substantiarum conituntur. Tum etiam, quia illæ facultates propriæ viventium sunt inter se naturaliter colligatæ, & ordinatæ, & sibi inuicem ministrantes, vel se mutuo excitantes, vel adiuuantes. Ergo habere debent vnum aliquod principium præus, in quo radicentur: ut tam in facultatibus partis nutrientis, quam in sensibus externis, & internis intellectu, & voluntate, seu potentia cognoscente, ex appetente videre licet. Et ex his, quæ de his facultatibus dicemus, euidentius fiet.

Ad posteriorem obiectionem respondemus, in ea attingi quandam questionem de re, & aliam de modo loquendi: & potest addi tertia de sensu Aristotelis definientis animam. Prima erit an loquendo de anima corporum verè, ac substantialiter viuentium, ut sunt omnia viuentia natura sua corruptibilia: an, inquam, omnis talis anima sit vera substantialis forma informans: & sic indubitatum est apud Christianos Philosophos omnem animam viuificantem corruptibile corpus esse veram formam informantem. Hoc ostendimus infra esse de fide de anima rationali, & ratione etiam probabitur. De alijs autem animabus inferiorum viuentium est per se satis euidenter. Quia in primis, si anima in his viuentibus esset aliqua substantia alsistens tantum illi materiali corpori, quod apparet exterius, vel illa esset simplex entitas, & sic esset res spiritualis, & subsistens, quia dicitur non esse formam informantem, & consequenter nec inhærens materię: erit ergo substantia immaterialis, quod est absurdissimum. Vel esset composita ex materia, & forma: & sic multo minus esset posset anima alterius corporis, & de illa interrogabitur, an sit viuens, necne. Nam si est viuens, & composita, eius forma erit anima informant materiam propriam talis substantiæ: tota autem ipsa substantia non poterit esse anima alterius corporis. Si verò illa substantia non est viuens, forma eius etiam respectu illius non erit anima: quomodo ergo poterit aliud corpus distinctum viuificare?

Vnde arguuntur vltcrius, vna substantia alsistens alteri non potest esse principium intrinsecum operationum, vel motuum eius, sed erit extrinsecum agens per actionem transeuntem aliud immutans: ergo motiones, quæ sunt à substantia alsistente in altera, cui alsistit, non possunt esse actiones vitales illius substantiæ, in qua altera illi alsistens operatur. Ergo talis substantia alsistens non viuificat tale corpus: non est ergo anima eius. Sicut motus celi, non est vitalis coelo, qua in illo fit ab extrinseca substantia alsistente. Vnde nec dici potest cælum se mouere, sed moueri ab alijs: quod de proprijs viuentibus dici non potest. Nam planta verè se nutrit, & equus videt, & sic de alijs. Et ratio est supra tacta, quia de ratione vitæ est, ut sit ab intrinseco principio ipsius operantis: ideo enim censetur viuere, quia ab intrinseco operari potest: ergo sola alsistentia vnius substantiæ in aliam, non sufficit ad illam viuificandam, id est, ut illa possit vitaliter operari: ergo non potest sufficere ad veram rationem animæ: ac subinde de ratione animæ est, ut sit forma informant.

Hac ergo veritate in re ipsa supposita, quæstio erit de nomine, an vna substantia, quæ alteri alsistit

12
Satisfit i
obiectioni ista
7. enodando
triplicem
quæstionem
nam ibi sa-
bam.
Quæstionem
1. de re ipsa
an omnis
anima sit
forma sub-
stantialis.
Id de fide est
quod rationem
De alijs a-
nimabus
probat.

13
Probat.

14
Quæst. 2. de
nomine, an
sit

anima tan-
tum assit
dici quent
forma.

Dicitur
satis meta-
phorice.

Vide Co-
nimbr. 2. de
calo c. 1. q. 1.

Quasi 3. de
mente Arist.
circa pradi-
cta.

stet, solum per modum motoris, aut gubernato-
ris: aut per unionem accidentalem similem illi,
qua principalis causa, verbi gratia, vnitur instru-
mento, possit aliquo modo vocari anima. Et hanc
dico esse questionem de nomine: nam in re con-
stat, talem substantiam non esse veram animam,
vtique formaliter viuificantem illum, cuius ani-
ma esse dicitur. Et ideo si talis significatio vocis
admittatur, non erit vniuoca: sed valde analoga,
& potius metaphorica, quam propria. Ad eum
modum, quo Deus dicitur esse anima nostra ani-
ma, quando illum mouet vel excitat, aut spiritua-
liter viuificat. Quomodo aliqui antiquorum Phi-
losophorum Deum animam mundi vocarunt: vt
attigit Arist. libro primo de Anima, cap. 3. text. 51.
Vbi locutionem illam tanquam metaphoricam,
& à propria animæ consideratione alienam re-
mouet. Quamuis alijs locis ea phrasi locutionis
vtendo cælos vocat animatos lib. 2. de cælo, ca. 2.
text. 13. Hæc autem, quæ de animatione mundi,
de cæli dicuntur ab aliquibus, metaphoricè acci-
pienda esse, vt vera sint, interpretatus est August.
lib. 2. retract. cap. 7. & ideo propriè, & simpliciter
loquendo, qui recte secundum fidem, & rationem
sentiunt, negant cælos esse animatos: quia nimi-
rum sola intelligentiæ motio, vel assistentia ad a-
nimationem verà non sufficit. Vt recte docuit D.
Thomas 1. part. question. 70. artic. 3. Vbi con-
cludit formam, seu motorem tantum assisten-
tem, non posse dici animam, nisi æquiuocè, & ideo
non de re, sed de homine esse questionem, an pro-
pter illum solum motorem cælum dicendum sit
animatum? Hinc etiam Aristoteles libro secundo
de anima, c. 2. text. 15. & c. 2. text. 32. indicat veram
& propriam animam solum esse in corporib. mor-
talibus. Quod etiam notauit Simplicius lib. 2. de
anima. Quare dubitandum non est, quin Aristo-
teles, cum animam definiuit, & vocauit *ἐντελέ-
χεια*, & actum primum, de propria anima, & de
actu informantis locutus fuerit. Vnde cum in fi-
ne illius capitis primi, ait nondum consistere, an a-
nima (vtique quam definiat) sit actus informans:
non ideo dictum ab eo fuit, quia dubitaret, an ita
esset, sed quia id nondum probauerat: & ideo ad
id probandum in secundo capite progreditur, vt
capite sequenti exponemus.

CAPVT II.

Cuius corporis anima forma sit, eiusque defini-
tio integra traditur.

IN præcedenti capite essentiam animæ secundum
genericam rationem explicuimus: nunc differ-
entiam eius constituciam, qua distinguitur à
reliquis substantialibus formis, quæ anima non
sunt, expendemus. Quam differentiam tribus, vel
quatuor particulis, nobis explicuit Aristoteles,
dicens, esse actum corporis physici, seu naturalis, organi-
ci, potentia vitam habentis. Vnde exponendo singu-
las particulas, tota differentia, & animæ essentia
declarata relinquetur. Primum ergo inquiri po-
test, quid nomine corporis ibi significetur. Potest
enim nomine corporis intelligi materia prima:
nam prout habet inseparabilem quantitatem, &
per illam extensionem, & molem corpoream, vo-
cari potest corpus. Sic enim inter Philosophos: v-
na corporis acceptio est, prout significat alteram
partem substantialis compositi. Et sumitur ex A-
rist. 7. Metaph. cap. 11. text. 39. dicente, *Per se ipsum est
animam substantiam esse primam, corpus materiam, ho-
minem vero, aut animal esse id, quod ex vtriusque constat.* &
in cod. libr. 2. de anim. text. 4. paulo ante definitio-
nem dixit, *Corpus profecto non erit anima, sed vt subie-
ctum potius est, & materia.* Et ita hic sensus est valde

probabilis, eumque tradit D. Thom. d. text. 4. & su-
mitur ex eodem 1. p. q. 76. a. 4. ad 1. & Greg. in 2. d.
16. q. 2. ad 2. contr. 4. concl. & Argent. in 4. d. 13. q. 1.
a. 1. in princ. Fonsc. 1. 7. Metaph. c. 12. sect. 9. circ. hn.
Bene autem aduertit Greg. sumptum corpore in hoc
sensu, omnem formam substantialem esse actum
corporis, ac subinde sub genere formæ substantia-
lis illam particulam quodammodo comprehen-
di. Hoc autem non est inconueniens, nec inuti-
lem repetitionem continet. Quia cum ratio sub-
stantialis formæ, seu actus primi sit quasi respecti-
ua, saltem secundum habitudinem transcenden-
talem, non potest sine suo termino definiri. Iuxta
ea, quæ de his relationibus transcendentibus
dixi in Metaphysica disp. 47. sect. 3. a. num. 10. vsque
ad finem, & tota sectione sequenti, & ideo cum a-
nima sit essentialiter substantialis forma, necessa-
rio debuit per ordinem ad materiam definiri.

Addunt vero aliqui, ibi nomine corporis non
significari solum materiam primam, sed compo-
situm ex illa, & ex forma substantiali corporeita-
tis, quam existimant esse distinctam in re ipsa ab
anima in videntibus omnibus: & ideo dicunt a-
nimam, vt anima est, dicere habitudinem ad ma-
teriam iam informatam forma corporeitatis.
Hæc fuit opinio Scoti in 4. dist. 11. quæst. 3. artic. 2.
quam eius discipuli postea secuti sunt, & ante il-
lum multi posuerunt illam formam corporeita-
tis, licet diuersis modis. Contra illam vero latè
scriptum in disp. 13. Metaph. sect. 3. nu. 4. 12. & se-
quentib. & disp. 15. sect. 10. nu. 8. & sequentib. vbi
in num. 15. dixi, corpus in definitione animæ posse
sumi, vel pro materia prima, vt iam explicauimus, vel
pro composito ex materia, & forma, vt dante præ-
cise esse corporeum: non quod talis forma in ani-
mantibus sit distincta ab ipsa anima secundum
rem, sed ratione tantum, ex præcisione mentis. Eā-
demque sententiam latius declaravi in tom. 3. c. 3.
p. disp. 51. sect. 4. circa medium. Et eam tradit Ca-
preol. 2. dist. 15. q. 1. a. 3. ad argumenta 2. loco posita
contra tertiam conclusionem, vbi citat Heruicum.
Et sumitur ex D. Thom. 1. p. q. 76. art. 6. & q. vnic. de
anima a. 9. in Corp. & ad 5. & 1æp. alias.

Nec contra hoc obstat, quod Aristoteles dixe-
rit, corpus comparari ad animam, vt materiam, & forme
& subiectum. Nam hoc verum sensum habere po-
test, etiam si corpus includat gradum corporeita-
tis: quia sic comparatur ad animam, vt anima est,
tanquam potentia, & subiectum, non proprie in-
haesionis, sed substantialis compositionis. Ita de-
clarauit D. Thomas in quæst. de Spirit. creat. artic.
3. ad 2. dicens, *Cum forma perfectissima det omnia, quæ
inferiores, & adhuc amplius, materia prout ab ea perspicitur
modo imperfecto consideratur, vt materia illius formæ, vt
perfectiori modo informat. Vnde concludit, Sic ergo ista
materia, secundum quod intelligitur, vt perfecta in esse cor-
poreo susceptiva vitæ, est proprium subiectum animæ. Qua-
propter licet prior expositio simplicior sit, & ma-
gis physica, & fortasse ab Aristotele fuerit magis
intenta, nihilominus posterior contemnenda non
est, & veram doctrinam continet. Et in Theologia
ad aliqua mysteria explicanda est aptior.*

Vnde iuxta hanc considerationem potest expli-
cari alia particula in definitione animæ, ab Aristo-
tele addita, nimirum, quod sit *actus corporis physici,*
seu naturalis. Nam licet hæc particula communi-
ter censetur addita ad excludendum corpus ma-
thematum, vel artificiale, ad hoc autem parum
necessaria videri potest. Quia dictum iam erat a-
nimam esse substantiam per modum actus sub-
stantialis: per hoc autem sufficienter constabat non
esse actum per modum formæ artificialis, quæ ac-
cidentalis est: nec esse formam corporis mathe-
matici, quod accidentis species est. Verunta-
men esto per illam particulam hæc etiam expre-
ssius